

Nội dung và hình thức giáo dục thẩm mỹ cho sinh viên - vấn đề cần quan tâm

Trần Thị Thu Hương*

* TS. Học viện Ngân hàng

Received: 16/12/2023; Accepted: 26/12/2023; Published: 05/01/2024

Abstract: *Aesthetic education for students is an important content that contributes to fostering students' understanding, perception, discovery, and appreciation of beauty in nature, society, and art. , forming in them the need and capacity to create beauty. The contents and forms of aesthetic education for students are very rich and diverse, but mainly educate cognitive capacity and evaluation of beauty; aesthetic capacity and guide students towards beauty and action, preserving and protecting beauty, through a number of forms suitable for students.*

Keywords: *Education, form, content, aesthetics, students.*

1. Đặt vấn đề

Giáo dục thẩm mỹ (GDTM) là một trong những bộ phận quan trọng trong hệ thống giáo dục của nước ta hiện nay. Cùng với giáo dục chính trị, đạo đức, tri thức khoa học, giáo dục thể chất..., GDTM đã tích cực góp phần xây dựng con người mới với nhân cách cao đẹp và lối sống lành mạnh. Đặc biệt, đối với sinh viên (SV), GDTM nhằm giúp họ nâng cao nhận thức, cảm thụ thẩm mỹ, đánh giá thẩm mỹ, sáng tạo thẩm mỹ và hành động theo chuẩn mực thẩm mỹ lành mạnh, cao đẹp của dân tộc, đồng thời biết chọn lọc, tiếp thu, kế thừa những giá trị thẩm mỹ tích cực, tiến bộ của các quốc gia, dân tộc trên thế giới. Do vậy, đề GDTM cho SV đạt hiệu quả cao cần quan tâm đến nội dung và hình thức giáo dục.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm GDTM và GDTM cho SV

Thứ nhất, GDTM.

Mục đích của GDTM nhằm “phát triển văn hóa thẩm mỹ ở từng cá nhân, hình thành các cá nhân có trình độ thẩm mỹ, có nhu cầu thẩm mỹ và hoạt động thẩm mỹ để từ đó góp phần phát triển toàn diện, hài hòa các cá nhân nhân, làm cho trong xã hội có nhiều tài năng trong các lĩnh vực hoạt động và đặc biệt trong hoạt động nghệ thuật” [3, tr.483]. GDTM có “sứ mệnh xây dựng các cảm quan của con người, làm phong phú thế giới tình cảm của nó, dạy cho con người biết cảm thụ cái tiến bộ, cái nhân đạo, cái chính nghĩa như là cái đẹp, biết cảm thấy vẻ đẹp của điều thiện” [4, tr.341].

Thứ hai, GDTM cho SV.

SV là một bộ phận quan trọng của dân tộc và sự phát triển đất nước. Vì vậy, trong những chặng đường phát triển của lịch sử nhân loại, SV đã được các quốc gia coi là nguồn nhân lực có tính chiến lược lâu dài và đều quan tâm giáo dục, đào tạo, bồi dưỡng các thế

hệ SV phát triển toàn diện, vừa có kiến thức, kỹ năng thực hành nghề nghiệp, vừa có phẩm chất chính trị, đạo đức, NLTM tốt, đáp ứng yêu cầu đòi hỏi của thực tiễn. GDTM cho SV là một hoạt động hướng đích, trong đó chủ thể giáo dục bằng những phương tiện nhất định tác động một cách có mục đích lên tâm lý của đối tượng giáo dục (SV), nhằm mục đích hình thành và nâng cao ở họ ý thức, tình cảm, nhu cầu, thị hiếu, lý tưởng và NLTM, hình thành cho SV khả năng nhận thức, đánh giá, sáng tạo và hành động theo quy luật của cái đẹp.

2.2. Nội dung và hình thức GDTM cho SV

2.2.1. Nội dung GDTM cho SV

Thứ nhất, giáo dục năng lực nhận thức các hiện tượng thẩm mỹ.

GDTM nhằm giúp SV nâng cao nhận thức về mặt thẩm mỹ. Trên cơ sở đó, SV hình thành NLTM, biết lựa chọn những giá trị thẩm mỹ, hình thành niềm tin và lý tưởng thẩm mỹ, định hướng cho mọi suy nghĩ và hành động của mình, củng cố và phát triển những giá trị thẩm mỹ tốt đẹp. Các giá trị thẩm mỹ truyền thống là nền tảng, gốc rễ, sức mạnh của dân tộc Việt Nam được ông cha ta xây dựng, không chỉ là bản sắc, sức mạnh nội sinh, mà còn là động lực cho sự phát triển của dân tộc lên một tầm cao mới. Do đó, việc GDTM cho SV là vấn đề cấp thiết, giúp họ nhận ra giá trị thẩm mỹ đích thực và sức sống lâu bền của nó. Tuy nhiên, cùng với việc nâng cao nhận thức các giá trị thẩm mỹ truyền thống tốt đẹp, cần phải khắc phục những quan điểm thẩm mỹ lạc hậu, lệch chuẩn, đấu tranh loại bỏ các biểu hiện suy thoái, biến chất về thẩm mỹ và xây dựng những chuẩn mực thẩm mỹ phù hợp với hoàn cảnh lịch sử mới. Hình thành quan niệm sống tích cực và tạo cơ chế phòng ngừa các phản giá trị thẩm mỹ, thức tỉnh trong SV những cảm xúc, tình cảm thẩm mỹ

trong sáng, tốt đẹp.

Thứ hai, giáo dục năng lực đánh giá đúng đắn các hiện tượng thẩm mỹ (cái đẹp, cái xấu, cái cao cả, cái thấp hèn, cái bi, cái hài) đang diễn ra trong cuộc sống hàng ngày.

SV cũng là lứa tuổi mà thế giới quan và nhân sinh quan đang hoàn thiện. Đây là lứa tuổi có lý trí, tình cảm phong phú, các quan niệm về cái đẹp của họ cũng đang trong quá trình định hình và chứa đựng nhiều biến đổi và sự thử nghiệm. SV vốn rất năng động, giàu nghị lực, giàu ước mơ và hoài bão, thích khám phá, tìm tòi cái mới, đồng thời, họ thích bộc lộ những thế mạnh của bản thân, dám đối mặt với những thử thách để khẳng định mình. Vì vậy, GDTM sẽ giúp SV nhận thức được giá trị chân - thiện - mỹ, có quan niệm đúng đắn về cái thẩm mỹ, có khát vọng và nhu cầu hướng tới cái đẹp để sống và sáng tạo theo quy luật của cái đẹp. Đồng thời, họ có thái độ đấu tranh tích cực để chống lại mọi biểu hiện của cái xấu, cái thấp hèn, trái với thuần phong, mỹ tục của dân tộc nhằm hình thành tình cảm và thị hiếu thẩm mỹ đúng đắn, phù hợp với các giá trị văn hóa dân tộc và thời đại.

Thứ ba, giáo dục năng lực sáng tạo và hưởng thụ thẩm mỹ.

NLTM là một tập hợp các thuộc tính tâm, sinh lý và những phẩm chất đặc biệt về thể chất và tinh thần, giúp cho mỗi người có khả năng cảm thụ, nhận thức, đánh giá và sáng tạo các giá trị thẩm mỹ trong cuộc sống.

NLTM không phải tự nhiên mà có, mà nó do quá trình hoạt động thực tiễn. Trình độ phát triển NLTM ở mỗi người phụ thuộc vào rất nhiều yếu tố, song cơ bản là: năng khiếu bẩm sinh và quá trình giáo dục, tự giáo dục, rèn luyện trong thực tiễn. Mỗi người đều có một NLTM nhất định và phát triển ở những mức độ khác nhau tùy thuộc vào năng khiếu bẩm sinh và quan trọng nhất là quá trình tự học tập, tu dưỡng, rèn luyện thông qua hoạt động thực tiễn.

GDTM sẽ có tác dụng giúp SV phát triển NLTM, biết hưởng thụ, đánh giá và sáng tạo các giá trị thẩm mỹ đúng đắn, sâu sắc, đồng thời biết phân biệt, lựa chọn và xác định các giá trị thẩm mỹ do quan hệ với đối tượng thẩm mỹ đưa lại, SV có khát vọng vươn tới cái hoàn thiện, nắm bắt được quy luật của cái đẹp, đưa cái đẹp vào cuộc sống của họ một cách phổ biến và hướng đến một cuộc sống hạp thiện, tận mỹ.

Thứ tư, giáo dục SV vươn tới cái đẹp, hành động, gìn giữ và bảo vệ cái đẹp.

Giáo dục nhận thức thẩm mỹ, xét về thực chất và chủ yếu là giáo dục về cái đẹp, ý thức được cái đẹp, có nhận thức đúng đắn, đầy đủ về cái đẹp, có năng lực ý chí, tình cảm để biến đổi cuộc sống chưa đẹp thành

đẹp - đó chính là “hạt giống đỏ” gieo mầm trồng nên con người cao đẹp. Cái đẹp, với tính cách là bản chất đích thực, nội dung, thước đo và lý tưởng của nhân cách tích cực về thẩm mỹ của con người, sẽ đem lại cho chủ thể thẩm mỹ không chỉ khả năng “thanh lọc tâm hồn” của chính mình, mà còn cả “cấp mắt tinh đời” để nhìn rõ đời sống thẩm mỹ xã hội. Đặc biệt là, khi đời sống xã hội có biến đổi mạnh mẽ về các mặt kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội, thì việc xác định cái đẹp mới, cái đẹp của sự phát triển tiến bộ càng trở nên đặc biệt quan trọng và cấp thiết. Cái đẹp của đời mới, của định hướng phát triển xã hội chủ nghĩa trở thành nhân tố trực tiếp quyết định sự phát triển của con người mới trong xã hội.

2.2.2. Hình thức GDTM cho SV

Thứ nhất, GDTM cho SV thông qua dạy học các môn học trong chương trình đào tạo. Thông qua giảng dạy các môn học, đặc biệt là các môn thuộc khoa học Xã hội, Nhân văn nhằm giúp SV nhận thức đúng đắn về những chuẩn mực thẩm mỹ... của dân tộc, vai trò của nó đối với đời sống và sự phát triển của xã hội loài người. Trên cơ sở đó, SV vận dụng kiến thức đã học vào trong các hoạt động của mình, đồng thời có ý thức giữ gìn, bảo vệ những giá trị thẩm mỹ truyền thống tốt đẹp của dân tộc, tuyên truyền và nhân rộng cái đẹp trong đời sống.

Thứ hai, GDTM cho SV thông qua hoạt động ngoại khóa, tham quan thực tế như: Tổ chức các cuộc thi tìm hiểu về truyền thống nhà trường, truyền thống lịch sử dân tộc, Đảng Cộng sản Việt Nam, Đoàn thanh niên, Hội SV. Tổ chức cho SV tham quan các di tích lịch sử, văn hóa, danh lam thắng cảnh, bảo tàng... giúp họ phân tích, đánh giá, lựa chọn những chuẩn mực, giá trị thẩm mỹ cần thiết. Trên cơ sở đó, SV không chỉ mở rộng kiến thức và kiểm định các kiến thức đã học trong sách vở, mà còn góp phần xây dựng ý thức, trách nhiệm, xây dựng động cơ và hành vi đúng đắn, cao đẹp trong các hoạt động và các mối quan hệ xã hội.

Thứ ba, GDTM cho SV thông qua hoạt động của các tổ chức Đoàn thanh niên, Hội SV. Thông qua các phong trào cách mạng, các cuộc vận động, chương trình do Đoàn thanh niên, Hội SV tổ chức như “*Tuổi trẻ học tập và làm theo lời Bác*”; “*Học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh*”; “*Thắp sáng ước mơ tuổi trẻ Việt Nam vì dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh*”; phong trào “*5 tốt*”; “*SV xây dựng môi trường giáo dục thân thiện, lành mạnh*”; “*Tuổi trẻ học đường nói không với tệ nạn xã hội, ma túy, mại dâm, HIV/AIDS*”... sẽ giúp SV xây dựng niềm tin, bồi dưỡng tình yêu đối với quê hương, đất nước, biết phòng ngừa, đấu tranh chống lại cái xấu, tiêu cực, lạc hậu và các tệ nạn xã hội để vươn

tới cái đẹp trong cuộc sống.

Thứ tư, GDTM cho SV thông qua các phương tiện thông tin đại chúng và tấm gương các anh hùng, liệt sỹ. Tuy nhiên, để SV nhận thức được các giá trị thẩm mỹ đúng đắn thông qua các phương tiện thông tin, cần phải quan tâm đến nội dung, hình thức và phải kiểm soát chặt chẽ các thông tin truyền tải. Đặc biệt, cần coi trọng GDTM cho SV qua các tấm gương anh hùng, liệt sỹ đã hy sinh cho sự nghiệp độc lập dân tộc và thống nhất đất nước như: Võ Thị Sáu, Lý Tự Trọng, Trần Văn Ôn, Nguyễn Văn Trỗi, Nguyễn Văn Cừ, Lê Anh Xuân... nhằm giúp SV hiểu rõ về những năm tháng chiến tranh gian khổ và hào hùng của dân tộc, từ đó, SV xác định rõ lý tưởng sống và có hành động cụ thể góp phần thiết thực vào công cuộc đổi mới đất nước hiện nay.

Thứ năm, GDTM cho SV qua việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh. Thông qua việc học tập nghiên cứu tư tưởng và đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh, nhằm giúp SV bồi dưỡng, củng cố thêm những quan điểm và lập trường cách mạng trên nền tảng chủ nghĩa Mác- Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh; chủ động, tích cực phê phán đấu tranh những quan điểm sai trái, lệch lạc, bôi nhọ chủ nghĩa Mác Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, chính sách của Đảng của Nhà nước; đồng thời đề phòng, ngăn ngừa, cảnh giác và miễn dịch với những cái xấu, cái ác và lựa chọn cho mình những giá trị thẩm mỹ tốt đẹp nhất, phấn đấu vươn lên để hoàn thiện bản thân.

Thứ sáu, GDTM cho SV thông qua hình thức văn hóa nghệ thuật. Do đặc trưng phản ánh bằng hình tượng, thông qua các tài năng sáng tạo của nghệ sĩ mà nghệ thuật đã mang lại cho đời sống xã hội niềm vui, sự khâm phục, khoái cảm thích thú. Vì vậy, GDTM cho SV bằng nghệ thuật (phim ảnh, câu chuyện, thơ ca, nhạc họa...) sẽ có khả năng to lớn trong sự tác động đến tâm tư, tình cảm, tư tưởng của SV, là những biểu hiện sinh động làm trào dâng xúc cảm, thị hiếu thẩm mỹ, giúp SV định hướng và xây dựng cho mình những tư tưởng đúng đắn, những tình cảm đẹp làm cơ sở vững chắc cho sự hình thành năng lực đánh giá, sáng tạo giá trị thẩm mỹ, từ đó vươn tới những chuẩn mực thẩm mỹ cao đẹp.

Thứ bảy, kết hợp chặt chẽ giữa gia đình, nhà trường và xã hội trong GDTM cho SV. Từ thực tiễn cuộc sống hiện nay, việc GDTM cho SV cần kết hợp chặt chẽ giữa gia đình, nhà trường và xã hội. Bởi vì, mỗi tổ chức có vai trò khác nhau, song đều hướng tới xây dựng con người Việt Nam thời đại mới. Đối với trường đại học, ngoài việc giáo dục trang bị cho SV kiến thức chuyên môn, cần coi trọng và tăng cường việc giáo dục đạo đức, thẩm mỹ cho SV bằng các hình

thức khác nhau, qua đó bồi dưỡng cho SV NLTM, sáng tạo và thưởng thức các giá trị thẩm mỹ tốt đẹp. Bên cạnh đó, các cấp ủy đảng, chính quyền, đoàn thể, cần quan tâm xây dựng môi trường xã hội lành mạnh, phòng, chống các tệ nạn, các hiện tượng tiêu cực, tạo điều kiện thuận lợi để SV nhận thức các giá trị thẩm mỹ đúng đắn, có ý thức giữ gìn và phát huy các giá trị văn hóa, truyền thống tốt đẹp của gia đình, nhà trường và xã hội.

Thứ tám, phát huy vai trò chủ động, tích cực, sáng tạo, tự nguyện, tự giác của SV trong GDTM.

GDTM là một quá trình có hai mặt, *một mặt*, là do tác động từ bên ngoài vào đối tượng được giáo dục; *mặt khác*, là quá trình tự giáo dục, tự rèn luyện của SV. Do đó, để GDTM cho SV có hiệu quả, trước hết bản thân SV phải chủ động tích cực, tự giác học tập, rèn luyện để nâng cao cảm xúc, thị hiếu thẩm mỹ; gắn việc tự học tập, tự rèn luyện thẩm mỹ với việc thực hành và giải quyết những vấn đề do thực tiễn đặt ra. Học đến đâu, luyện tập và thực hành đến đó. Tuy nhiên, thực tiễn cuộc sống với những biểu hiện phong phú, đa dạng, vì vậy SV cần phải biết chọn lọc, tiếp thu, kế thừa và phát triển những giá trị thẩm mỹ tốt đẹp để xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc.

3. Kết luận

Trong bối cảnh hội nhập quốc tế và toàn cầu hóa sâu rộng hiện nay, yêu cầu xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện đòi hỏi xã hội phải quan tâm đúng mức đến giáo dục và đào tạo SV không chỉ phát triển về trí lực, thể lực, mà còn cả sự phát triển về mặt thẩm mỹ. Thông qua GDTM nhằm hình thành cho SV tình cảm, thị hiếu, quan điểm, lý tưởng thẩm mỹ đúng đắn; xây dựng niềm tin, ý chí và nghị lực để đấu tranh trước hiện tượng phản thẩm mỹ, những thị hiếu thẩm mỹ thấp hèn; vươn tới cái đẹp, cái cao cả, cái anh hùng, phát triển năng lực cảm thụ, đánh giá và sáng tạo cái thẩm mỹ góp phần quan trọng xây dựng và phát huy giá trị văn hóa, sức mạnh con người Việt Nam trong giai đoạn đổi mới đất nước hiện nay.

Tài liệu tham khảo

1. Hà Huy Bình (1983), "*Phương pháp tiếp cận GDTM*", trong sách *Mấy vấn đề đạo đức và thẩm mỹ trong thời kỳ quá độ*, Viện Triết học, Hà Nội.
2. Đỗ Huy, Vũ Trọng Dung (Chủ biên), *Giáo trình đại cương về những khuynh hướng cơ bản trong lịch sử mỹ học*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
3. Nguyễn Văn Huyền (2001), *Văn hóa thẩm mỹ và sự phát triển con người Việt Nam trong thế kỷ mới*, Nxb Văn hóa thông tin, Hà Nội.
4. IU.Lukin và V.C.Xcacherosiccôp (1984), *Nguyên lý mỹ học Mác - Lênin*, Nxb Sách giáo khoa